

JAUME VIDAL ALCOVER: "ESCRIPTOR"

Pere Rosselló Bover

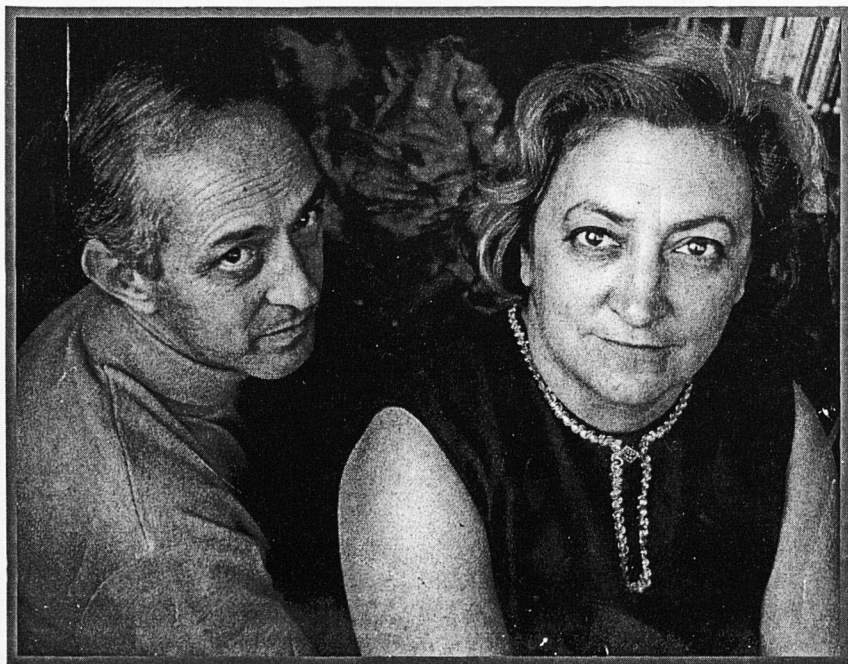
Aquest text reproduïx el parlament llegit a la taula rodona en homenatge a Jaume Vidal Alcover celebrada a la sala d'actes de l'Escola de Magisteri de Palma dia 3 de març de 1994. Això no obstant, ha estat actualitzat i ampliat en alguns aspectes.

UN "HUMANISTA" DEL SEGLE XX

Jaume Vidal Alcover és autor d'una obra abundant i diversa, que abasta tots els gèneres i tots els nivells, des dels més cultes als més populars: des de la poesia a les lletres de cançons, des de la novel·la a les rondalles, des de l'adaptació d'obres del teatre clàssic al teatre de cabaret, des de l'obra d'erudició als articles divulgatius i d'opinió... Es tracta d'una varietat poc freqüent en les lletres catalanes, on abunden els escriptors "especialitzats" en un tema i, fins i tot, només en un subgènere determinat. Àlex Susanna ha remarcat que precisament "aquest polifacetisme mai no va ser acceptat" pel nostre migrat món cultural i que va constituir "la seva manera de satisfer els seus múltiples interessos i de desenvolupar l'extraordinària ductilitat dels seus dots i recursos".(1)

Tot això ens dóna una idea de la seva àmplia formació com a "home de lletres". Voldria subratllar aquesta expressió, "home de lletres", perquè pens que és la que defineix millor la personalitat literària de Jaume Vidal Alcover. El seu interès per l'ésser humà no pot separar-se de la literatura i aquesta, la literatura, tampoc no pot comprendre's desvinculada de l'atenció per l'home. Jaume Vidal Alcover era un "humanista" del segle XX, que encara conservava aquella curiositat per tot el saber, tan pròpia del Renaixement. Potser aquest

"humanisme" li va arribar per herència directa del poeta Joan Alcover, el seu oncle, autor precisament de la conferència *Humanització de l'Art*, on aposta per un concepte de literatura que aprofundeixi en l'ànima humana. Aquesta recerca de la humanitat, a més, és una característica que Jaume Vidal Alcover comparteix amb altres escriptors de la zona del Llevant mallorquí (com Blai Bonet, Miquel Àngel Riera, Guillem d'Efak, Jaume Santandreu, etc.), que intencionadament han reaccionat contra l'excés d'afectació intel·lectual de la literatura contemporània. Per a Jaume Vidal la literatura era sinònim de "vida", la qual cosa el situava a l'altre extrem d'aquells que pretenen "viure de la literatura". (Recordem que Blai Bonet distingia entre el "literat", aquell que "fa literatura", i

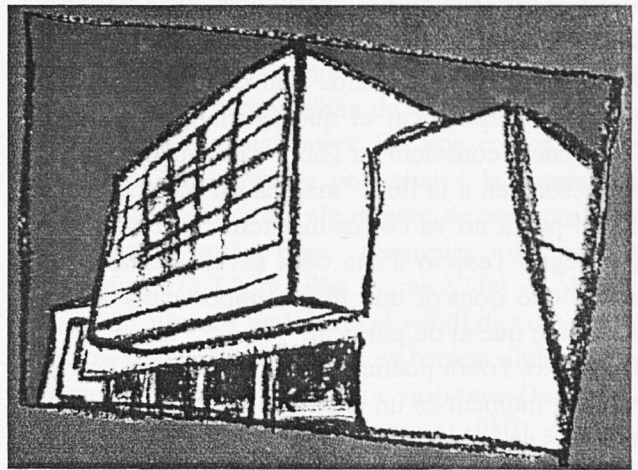
Aurèlia Campmany i Josep Maria Llompart (arxiu fotogràfic d'Encarnació Viñas)

l'"escriptor", que és "l'home de paraula"). També per a l'autor de *L'hora verda* la literatura s'ha de "viure" i alhora és "una forma de vida". Això explica el seu polifacetisme, que li feia "tastar-ho" tot, com aquell que vol gaudir del màxim d'experiències possibles. La seva lliçó de comiat com a professor universitari (2) fou sobretot una invitació a "gaudir" i "fer gaudir" de la literatura, perquè sense plaer no hi ha aprenentatge possible.

L'obra de Jaume Vidal Alcover encara és poc coneguda i no ha estat gaire estudiada. En resta una part inèdita entre els seus papers conservats a la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona). Quasi tot el que s'ha publicat -àdhuc el que es publicà en vida de l'autor- no ha seguit cap ordre ni lògic, ni cronològic. Hi ha hagut una certa anarquia en l'edició dels seus llibres, que massa sovint varen aparèixer en editorials i col·leccions de poca difusió. Molts dels volums dels anys de joventut varen sortir ja al decenni dels 80. No cal dir que ara ja tornen a ésser introbables a les llibreries.

EL POETA

En els seus llibres de poemes publicats els 70 i 80 va recollir composicions poètiques i, fins i tot, seccions de poemaris anteriors que no varen arribar a veure la llum. Entre 1952, quan publica *L'hora verda*, i 1984, quan surt *Poemes*, Jaume Vidal Alcover dóna a conèixer dotze llibres de poemes, que no abasten tot el que va escriure i que sovint inclouen poemes procedents de llibres inèdits. Aquests poemaris sense publicar són: *El ball del pensament* (1942-50), *Santoral mediterrani* (1948-49), *Rest de murta* (1949-52), *Residència d'estudiants* (1950-55), *Hoste de l'altura* (1952-57) i un conjunt de tankas dels anys 50 que s'editaren pòstumament (3). Dins volums com *Terra Negra* (1970), *Tres suites de luxe* (1979) o *Sonets alexandrins* (1981) aplegà molts dels poemes dels seus primers llibres inèdits. Per exemple, composicions de *Residència d'estudiants* -una espècie de calaix de sastre, que mai no va arribar a considerar una obra finalitzada- es publicaren a *Terra Negra* (1970), *Igor Stravinsky. Le sacre du printemps* (1979) i a la tercera part de *Tres suites de luxe*. També és el cas de *Elegia a Joan Alcover*, que primer va aparèixer com una part de *Terra Negra* i després com una obra independent en *l'Obra poètica* (1984). En podríem posar molts d'altres exemples. De totes maneres, val la pena afegir que aquesta

Auditori d'Alcúdia - 2001

JULIOL:

Diumenge, dia 15, a les 21'00 hores

Concert extraordinari a càrrec de LA CAMERATA "SA NOSTRA" i el trompetista LLUÍS GONZÁLEZ.

Dijous, dia 19, a les 20'00 hores

Inauguració de l'exposició d'escultura de l'artista alcudienc TOMEU VENTAYOL, que romandrà oberta fins dia 31 d'agost

AGOST:

Dissabte, dia 4, a les 22'00 hores

Concert de cant i de piano a càrrec de PILAR ROSSELLÓ.

Teatre a l'Auditori

Divendres, dia 10, a les 22'00 hores

Torna TONI ALBÀ i aquesta vegada és "L'OMBRA".

Dissabte dia 18 i diumenge dia 19, a les 22'00 hores

"La companyia Res de Res & En Blanc" ens presenta TRÈMOLO.

Dissabte, dia 25, a les 22'00 hores:

El teatre Romea i la companyia Kràmpack, presenten EXCUSES!

SETEMBRE:

Tots els divendres, a les 22'00 hores:

Especial Jazz

INFORMACIÓ I
VENDA D'ENTRADES:
Telèfon 971 89 71 85

Ajuntament d'Alcúdia

"anarquia" en l'edició de l'obra poètica de Jaume Vidal és conseqüència de la seva actitud personal davant el món de l'edició. Vull dir que el nostre escriptor va practicar el que podríem dir-ne una "indolència conscient" a l'hora d'editar. Les seves obres sortiren a la llum "malgrat ell mateix"; és a dir, el poeta no va córrer mai rere cap editor per aconseguir l'edició d'una obra seva, la qual cosa indica que donava una major importància al fet d'escriure que al de publicar.

Tot i això, l'obra poètica de Jaume Vidal Alcover en cada moment és un exemple dels corrents més avançats de la nostra lírica. Així, *L'hora verda*, per l'ús de la metàfora i per l'exaltació de la llibertat formal, reflecteix l'impacte de la Generació del 27 i el trencament amb l'Escola Mallorquina. *El dolor de cada dia* (1957) ja s'avança a l'estètica realista, que dominarà la poesia catalana dels anys 60. Amb *Dos viatges per mar* (1965) es produeix la "reconciliació" amb l'Escola Mallorquina a través del tema del paisatge. En altres volums, *Sonets a Eurídice* (1967) i *Sonets alexandrins*, la poesia de Jaume Vidal adopta una forma sòlida, que aconsegueix desenvolupar amb una perfecció magistral, encara que sigui en detriment de l'espontaneïtat. Tanmateix, peces com *Elegia a Joan Alcover* (1951), *Home* (1978) i, sobretot, *El fill pròdig* (1968) -publicades amb molt de retard-, en les quals pel tema tractat assoleix una comunicació més directa i personal, constitueixen la poesia més autèntica i més viva de Jaume Vidal Alcover.

EL NARRADOR

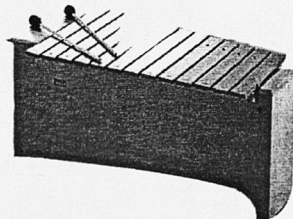
Tampoc la narrativa de Jaume Vidal Alcover no ha tengut la fortuna que mereix. És indicativa d'aquesta mala sort l'anècdota que va envoltar la seva primera novel·la, *Esa carne mortal* (1956), versió castellana -enllestida a corre-cuita per concórrer al Premi Ciutat de Palma- de dues obres que, uns vint anys més tard, es varen publicar en la llengua original: *Tertúlia a Ciutat* (1976) i *La vida fàcil* (1987). Algunes de les seves novel·les foren publicades a l'editorial Laia que, per problemes econòmics i de gestió, va fer fallida. Els llibres de Jaume Vidal, més que els d'altres autors, n'han pagat les conseqüències. Alguns volums de la seva narrativa han aparegut en col·leccions locals, sovint mal distribuïdes o poc conegudes. La narrativa de Jaume Vidal també ha patit l'"anarquia" en l'ordre d'aparició. Basta dir que *L'equip assassinat* (1989) és, en realitat, la seva primera novel·la, escrita cap al final dels anys 40.

L'obra novel·lística de Jaume Vidal Alcover constitueix un retrat, sovint ple d'ironia i àdhuc de sarcasme, de la nostra societat. Elaborada a partir d'un model "realista", barreja elements de procedència real i/o biogràfica amb altres d'origen exclusivament literari. A *L'equip assassinat*, tot adoptant una trama pròpia de la novel·la negra, construeix una història, plena d'humor, que li permet mostrar el xoc entre la vella societat mallorquina en vies de desaparició i la nova que ha de substituir-la. També el món mallorquí de la pos-

Musical VIA ROMA

- Instruments d'Orff i Escolars
 - Pissarres
 - Instruments de Corda
 - Instruments de Vent
 - Lloguer i venda de Pianos
 - Pianos electrònics i Orgues
 - Informàtica Musical
 - Llibreria Musical i Partitures
 - Accessoris Musicals
- Més de 30 anys al servei de la Música

DISPOSAM D'UN
AMPLI CATÀLEG
SOL·LICITAU-NOS-EL
AL TEL. 971 72 28 26

La Rambla 7
07003 Palma de Mallorca
Tel. 971 72 28 26
Fax 971 71 18 08

guerra, des del propòsit d'elaborar una narrativa de caràcter testimonial, és retratat a la pentalogia formada per *Tertúlia a Ciutat*, *La vida fàcil*, *Els intocables* (1987), *Els sants innocents* (1989) i *Els darrers dies* (inèdita). En aquestes novel·les, relacionades en certa mesura amb el món de Llorenç Villalonga, a partir d'una àmplia gamma de personatges, el novel·lista basteix un retrat complex i crític del món mallorquí, des de l'aristocràcia fins als grups marginats, en el qual la intel·lectualitat ocupa un lloc central. *Sophie o els mals de la discreció* (1972), en canvi, obre un altre vessant de la novel·lística de Jaume Vidal, que serà continuat a *Visca la revolució!* (1974) i *Dido i Eneas* (1976). Així, a *Sophie...* i *Dido i Eneas* retrata una societat delicada, intel·lectual i exquisita a partir del mite. Per contra, a *Visca la revolució!* reflexiona sobre el món present a partir d'una trama pròpia de la novel·la ambientada en el futur.

Els seus volums de contes, si bé no han tengut la mala sort de la novel·lística, han patit la manca d'atenció que tradicionalment ha caracteritzat

aquest gènere en la literatura catalana. *Mirall de la veu i el crit* (1955), de Jaume Vidal Alcover, és un recull de "proses semilíriques", relats plens de recursos poètics, que s'han de relacionar amb l'obra en vers d'aquests anys. Els nou contes de l'aplec oscil·len entre la poeticitat i la ironia, en algun cas encara amb algun punt de contacte amb el costumisme (per exemple, el titulat "L'assistent"). L'any 1964 Jaume Vidal va obtenir el premi Víctor Català amb el recull de contes *Les quatre llunes*, on el lirisme es barreja amb el realisme. Posteriorment, encara va treure *Dues rondalles farcides i altres narracions* (1980), on arreplega narracions de caràcter divers, entre les quals destaquen les recreacions de rondalles i de llegendes.

EL TEATRE

Pel que fa al teatre, moltes de les seves obres encara són inèdites, cosa que s'explica en bona part perquè el text teatral sobretot està destinat a la

Els currículums d'Educació Infantil i d'Educació Primària de les Balears, a l'abast de tothom a través d'Internet.

El web educatiu de les Illes Balears, el WEIB, incrementa progressivament els seus serveis i es posa al servei de la comunitat educativa.

Consulta el WEIB i descobreix el que t'ofereix!

<http://weib.caib.es>

L'amor de les tres taronges

Adaptació de la rondalla de Jaume Vidal Alcover
amb un pròleg de Josep Maria Llompart.

representació. Tot i això, hi ha obres que mai no han estat dutes als escenaris. La versatilitat de Jaume Vidal Alcover també és ben palesa en la seva producció dramàtica: va conrear tot tipus de teatre, des del "clàssic" fins al de cabaret, sense oblidar les reelaboracions de peces de teatre popular (com la *Passió d'Ulldecona* (1995). Aquesta obertura a tots els gèneres teatrals és sobretot una mostra del seu concepte de cultura, tan ampli i mai no limitat a unes convencions massa consolidades. Guillem-Jordi Graells ha assenyalat dues etapes en la seva producció escènica: a la primera, que es correspon amb el seu període de residència a Mallorca, Vidal Alcover escriu peces més literàries, més desconnectades del món de l'espectacle, difícils de representar o poc aptes per al públic català; la segona, en canvi, es correspon al període barceloní i es caracteritza per la diversitat i pel fet d'adoptar registres molt diversos: des de teatre de tema clàssic (*Una Roma per César*, 1975, representada el 1969; *Edip*, 1989, estrenada el 1977) fins a teatre de cabaret (recollit en part al volum *Ca barret!*, 1984) i l'escenificació de rondalles per a infants, tot passant per textos poemàtics per als espec-

tacles teatrals (*Oratori per a un home sobre la terra*, estrenat el 1969; i *La fira de la mort*, representada el 1970). A tot això, s'han d'afegir les col·laboracions amb *La Trinca* i l'elaboració de guions cinematogràfics. Gairebé una dotzena de títols encara segueixen inèdits i una part molt considerable mai no ha estat duita als escenaris.

ALTRES ASPECTES

Finalment, cal esmentar també la seva labor com a articulista, historiador de la literatura i traductor. La quantitat d'articles que Jaume Vidal Alcover va elaborar durant quasi tota la seva vida dificulta fins i tot l'elaboració d'una bibliografia completa. A més, va treure a la llum els seus papers en tota classe de publicacions, sense establir jerarquies absurdes entre uns mitjans de difusió i uns altres: la premsa periòdica (a Mallorca i a Catalunya), les revistes culturals i literàries, i, fins i tot, la premsa forana o comarcal. Si algun dia hom vol emprendre aquesta feina, ben necessària, es trobarà amb la necessitat d'escorcollar totes les publicacions dels Països Catalans des de finals dels anys quaranta fins ara. Una mostra dels seus treballs periodístics ha estat recollida al volum *El Mirador* (1995), a cura de Sebastià Alzamora.

La labor com a professor universitari li va fer incrementar l'elaboració d'estudis sobre autors i

LES NOSTRES BOTIGUES A:

- PALMAC/. Francesc Fiol i Joan, 10
.....Pça. Pere Garau, 20 C i D
.....C/. Aragó, 17
.....C/. Blanquerna, 18
- FELANITXC/. des Convent, 37
- MANACORAvda. Baix des Cos, 3
- CALES DE MALLORCA ...Centre Comercial
- ALCÚDIAPça. Constitució, 10
- CALA MILLORC/. Son Jordi, 4
- SA COMAAvda. Savines, 118

temes literaris, així com l'edició de textos antics i clàssics (de Berenguer d'Anoia, Guillem de Torroella, Jaume i Pere March, Francesc d'Olesa, Sebastià Gelabert, etc.) i alguns treballs sobre literatura popular. El lector pot consultar el llibre *Estudis de literatura medieval i moderna* (1996), aplegat per Magí Sunyer i Pere Anguera. També ens podríem referir a molts dels seus nombrosos articles sobre literatura contemporània (recollits en part a *Estudis de literatura catalana contemporània*, 1993) i a treballs de síntesi com *Trets fonamentals de la literatura catalana*, 1978, i *Síntesi d'història de la literatura catalana*, 1980. Però sobretot crec que, d'entre tots, cal subratllar els escrits dedicats a Llorenç Villalonga (com la biografia *Llorenç Villalonga o la imaginació raonable*, 1984, o els seus articles i pròlegs aplegats parcialment a *Llorenç Villalonga i la seva obra*, 1980), un autor que Jaume Vidal Alcover coneixia millor que ningú. La relació personal que hi va haver entre ells -marcada, això sí, per les diferències ideològiques i estètiques, que els duïen a discussions freqüents-, la profunda coneixença que Jaume Vidal Alcover tenia de l'alta societat mallorquina i els seus coneixements filològics li permetien un accés privilegiat al coneixement de l'ambigua i complexa obra villalonguiana. A més, hi va haver una participació molt directa de Vidal Alcover en algunes obres villalonguianes com, per exemple, *Desbarats*, el llenguatge dels quals és segurament fruit d'una intervenció molt directa del nostre autor.

Com a traductor, hem de dir que va traslladar al

català obres del llatí (Juli Cèsar), de l'alemany (F. Hölderlin) i sobretot del francès: J.A. Rimbaud, A. Gide, G. Sand... Cal remarcar molt especialment la seva versió de *A la recerca del temps perdut*, de M. Proust, una obra monumental, que va originar alguna polèmica a causa del llenguatge emprat. També cal recordar que va vessar al castellà *Mort de Dama* en les pàgines de la revista *Papeles de Son Armadans*. Finalment, voldria esmentar, per acabar d'arrodonir aquesta visió general -i esquemàtica- de la producció de Jaume Vidal Alcover, un projecte de memòries que no va poder arribar a escriure: *La gàbia dels mil-i-un ocells*. Tot plegat és un exemple més del que Jaume Vidal Alcover encara ens havia de dir i de tot el que encara havia de fer quan, ara fa deu anys, ens va deixar.

Notes:

- 1.- AUTORS DIVERSOS: "*Homenatge a Jaume Vidal Alcover*". (Barcelona: Columna, 1992), pàg. 35.
- 2.- Vegeu: "*La docència de la literatura*" dins *Estudis de literatura catalana contemporània*, de Jaume Vidal Alcover. (Barcelona: Universitat Rovira i Virgili i Universitat de Barcelona, 1993); pàgs. 503-510.
- 3.- Vegeu: Margalida PONS: "*La miniatura i l'idolet (Sobre un recull de tanques de Jaume Vidal Alcover)*", *Estudis Baleàrics*, 46 (maig-agost 1993), pàgs. 85-89

RESTAURANT
SA CREU

CUINA MALLORQUINA

MENÚ DIARI

Ctra. Manacor - Inca, km. 9
Tel. 971 83 02 46
07520 PETRA

BATEJOS - NOCES
COMUNIONS
MENJARS D'EMPRESA

